

Kádár Sári

A jó szociális munkás ismérvei – szubjektív megközelítéssel*

Fiatal kollégák kérdezték véleményemet: mit kell tudnia, milyen ismeretekkel, készségekkel, képességekkel kell rendelkeznie egy szociális munkásnak, milyennek képzelem a jó családgondozót? Nem könnyű erre válaszolni, feltehetően nem mindenki fogja ugyanazt fontosnak tartani. Ez teljesen érthető, miután kétségtelen, hogy egy-egy család segítségét különböző módokon lehet megközelíteni és eredményessé tenni. Vállalom a szubjektív megközelítést, s gyakorlati tapasztalataim alapján összegezem, amit én lényegesnek ítélek.

A gyermek- és ifjúságvédelmi munkával kapcsolatban gyakran frázis-szerűen szokták a „komplex feladat” kifejezést használni. A szociális munka, a családgondozás komplexitása nem frázis, ugyanis a szociális munkásnak sok területen kell bizonyos ismeretekkel rendelkeznie. Ilyenek például: a szociológia, szociálpolitika, szociálpszichológia, gyermek- és ifjúságvédelem, pszichológia, pedagógia, valamint az államigazgatás, a jog speciális területei. Munkaterülettől függően pl. elsődlegesen családjog, munkajog, ifjúsággal kapcsolatos speciális rendelkezések, egészségügyi ismeretek, intézmények és elhelyezési lehetőségek ismerete fontos a számára.

Természetesen nem várható el a szociális munkástól különböző tudományok ismerete, azok teljes mélységében. Nem kell jogásznak, pszichológusnak stb. lennie, de az elvárható, hogy az elméletben megtanultakat képes legyen a gyakorlatban jól hasznosítani. Szükséges, hogy elsajátítson megfelelő készségeket, pl. a számára szükséges jogszabályok kezelésében kell tudnia, hogy egy-egy kérelemhez, beadványhoz milyen iratokat kell csatolni stb. Legyen tisztában tudásának korlátaival, és tudja azt, hogy hol kell utánanéznie annak, amit nem tud. Alapvető kérdésnek tartom, hogy a képzett szociális munkás fel tudja mérni kompetenciáját, annak határait, és ennek alapján döntse el, hogy milyen esetben milyen szakismeretre van szükség, és rendelkezik-e ő maga ezekkel az ismeretekkel, vagy sem. Ennek megfelelően vegye igénybe azon személyek, szervezetek segítségét, akik/amelyek az adott ügyben a legtöbbet tudják nyújtani. Ahhoz, hogy ennek a kíváncsúnak a munkaterületén eleget tehessen, mielőbb megfelelő helyi ismeretekkel kell

---

*A cikket vitaindítónak szánjuk. Várjuk a szakterületen dolgozók hozzászólásait, észrevételeit.

rendelkeznie, hogy tudja, milyen ügyben hova fordulhat, ki segíthet. (Ismerje pl. a kerületi és a fővárosi, a községi, városi, megyei és az országos intézményeket.)

Az elmondottakkal kapcsolatban elengedhetetlen a változások figyelemmel kísérése és számításba vétele a munka során (pl. jogszabályok változása, intézmények, hivatalok átszervezése stb.). Bizonyos fokú „naprakésztség” feltétlenül szükséges, különben elkerülhetetlen a családok, az egyes családtagok felesleges küldözgetése, a helytelen – másoknak bosszúságot okozó – tájékoztatás.

A szociális munkásnak megfelelő emberismerettel kell rendelkeznie, de legalább ilyen alapvető a kellő önismeret. Ez már annak eldöntéséhez is lényeges, hogy jól választott-e pályát. Fontos a kritikus önvizsgálat mind a szakosodáshoz, mind az esetleges pályamódosításhoz.

Egészen más képesség, készség, attitűd szükséges a szakterület elméleti kérdéseinek kidolgozásához, egy koncepció kialakításához, egy új intézmény tervének elkészítéséhez, annak megszervezéséhez, a családgondozáshoz szükséges ismeretek oktatásához stb., mint a családok gondozásához, ahhoz, hogy súlyos problémáikat – esettől függően hónapokig vagy évekig tartó – folyamatos, rendszeres támogatással, az önerők szívós erősítésével a családdal közösen meg tudják oldani. Lehet valaki az egyik feladatra kiválóan alkalmas, a másokra nem, és fordítva. Minden szociális munkásnak vagy pályakezdőként dolgozó fiatal kollégának a képzés során megszerzett szélesebb körű tudás birtokában és a gyakorlati munka, a terepen szerzett élmények, a valósággal való szembesülés hatására fel kell tennie a kérdést önmagának: „Ezt akartam, tudom-e tartósan vállalni ezt a hivatást?” Ezt a nem könnyű, de időben felteendő kérdést kell őszintén, becsületesen megválaszolni. Szomorú és veszélyes, ha valaki állandó szorongással, reménytelenül vagy fásultan végzi ezt a munkát.

Milyen tulajdonságok fejlesztendők ahhoz, hogy valaki jó családgondozó lehessen, jó terepmunkát végezhesen, ügyeinek legalább egy részét eredményesen lezárhassa?

Előljáróban érdemes megvitatni azt a kérdést, hogy vajon kialakíthatók-e felnőtt emberben azok a tulajdonságok, amelyek a szociális munkás számára alapvető fontosságúak, vagy ezek csak fejleszthetők, ha az alapok már eleve adottak? Hajlok az utóbbi álláspontra. Nem hiszem, hogy egy önző, kizárólag magával, önérvényesítésével törődő, gyors visszaigazolásra, állandó dicséretre, rendszeres elismerésre vágyó emberből jó szociális munkás „faragható”. Kétlem, hogy a legjobb, legszínvonalasabb oktatás mellett is alapelvűvé válhat az, amit Ancsel Éva így összegez: „Annál teljesebb az ember, minél hiánytalanabban szétosztja magát szüntelenül.”

Egy alapvető dolgot azonban figyelembe kell venniük mindazoknak, akik tartósan kívánnak szociális munkával foglalkozni: önmaguk karbantartását. A kudarcok, a sikertelenség láttán való huzamosabb ideig tartó letörtség, az állandó elégedetlenség, pesszimizmus, rágódás egyenlő a zsákutcával: nem vezet sehova. Az ilyen emberek vagy kiborulnak, vagy elmenekülnek a szociális munkától. Hogyan lehet ezt elkerülnie? Megfelelő felkészítés (tanítás,

ráhangolás, edzés) szükséges mind a képzés, mind az alkalmazás során (vezető és munkatársak feladata, felelőssége egyaránt).

A munkával kapcsolatos nehézségeket őszintén fel kell tárni, hogy annak vállalása tudatos legyen. Azt is tudatosítani kell, hogy aki ezen a területen dolgozik, az nap mint nap az élet árnyékos oldalával fog találkozni. Ezt tartósan csak úgy lehet elviselni, ha mindenki igyekszik a maga módján a tapasztalt negatívumokat az élet szép oldalával egyensúlyba hozni. Hogy ki-nek mi a szép, számára mi a kellemes időtöltés, az egyéni megítélés kérdése. Mindenkinek magának kell a neki megfelelő kikapcsolódási lehetőséget megtalálnia.

Az igaz, hogy a családgondozás nem olyan munka, amelynek a gondját 8 vagy 10 óra után, mint egy szerszámot, le lehet tenni, de ha valaki napi 16-18 órában kizárólag ezzel foglalkozik, akkor félő, hogy egy idő után már egyáltalán nem fogja ezt végezni. Természetszerűleg mindenkinek akadnak időnként – enyhébb vagy súlyosabb – bajai, gondjai. Hosszú távon egy feszült, ideges, elkeseredett ember – saját dolgainak rendezése, feldolgozása nélkül – általában nem tud igazán nyitott lenni mások problémája iránt. Minden családgondozónak törődnie kell saját mentálhigiéniájával. Fel kell készülnie arra, hogy mind saját gondjait, mind a munkával kapcsolatos problémákat, nehézségeket meg tudja beszélni, rendezésükhöz segítséget tudjon igénybe venni. A tanulás éve alatt ebben gyakorlatot, jártasságot szerezhet a gyakorlati munkában szerzett tapasztalatok elemzésekor, esetelemző csoportban, szituációs játékokban stb. Ennek igényét ki kell alakítania önmagában. Amennyiben ez meg van benne, akkor a munka során meg fogja keresni a lehetőséget az őt feszítő gondok közös feldolgozására, megbeszélésére saját munkatársaival vagy másokkal. A megbeszéléssel, a terhek megosztásával megerősítést kaphat. Igaz az, hogy a megosztott gond, teher egyenlő fél teherrel, a megosztott öröm dupla öröm. A rendszeres kikapcsolódáson, a szabadidő kellemes, változatos eltöltésén kívül e nehéz területen sok évet eltöltőknek hosszabb idejű kikapcsolódási lehetőségről is gondoskodni kellene (pl. tanulmányút stb.), hogy az illető azután újból feltöltődve tudja folytatni munkáját.

E kitérő után, a jó alapokat adottnak véve, az alábbiakat látom szükségesnek (a rangsorolás nagyon nehéz, s miután a terjedelmi korlát nem ad módot az egyes kritériumok példákkal való alátámasztására, félő, hogy így nem is elég élő).

A kapcsolatteremtő készség egyik fontos meghatározó „munkaeszköze” a terepen dolgozó szociális munkásnak, miután igen sok személlyel, szervezettel kell kapcsolatban lennie a családok érdekében, ügyeik intézése közben. (A kapcsolatok mennyiségét, minőségét, időtartamát mindig az egy-egy családnál megoldandó feladat határozza meg.) A kommunikációs készséggel is összefügg, hogy milyen gyorsan, alaposan tudja megismerni a családokat, mennyire lesznek őszinték, bizalmasak vele, hogyan tudja elfogadtatni magát és önmagán keresztül a segítséget. Minden embert – saját szintjén felmérve – személyében kell megszólítani. Ez az, amit Ruth Bang így fejez ki: „Ott kezdjük, ahol a gondozott tart.” Ide tartozik például az is, hogy a családgondozó hogyan tud bemenni az oktatási és egyéb intézményekbe, hivata-

lokba, hogyan tud fellépni azok érdekében, akiket képvisel. Ezen is múlhat, hogy milyen gyorsan tud elintézni valamit, ami a hatóság feladata.

A család és a számbavehető segítőtársak mélyreható, alapos megismerésének nagy jelentősége van a gondozás szempontjából. Tanulni és fejleszteni szükséges azt a képességet, amely segítségére van abban, hogy maximális odaadással – más, zavaró körülményeket kikapcsolva – tudjon a család által elmondottakra figyelni. Olyan őszinte érdeklődéssel, hogy képes legyen a felszín, tünetek, gyakran még az alig kimondott szavak mögött, a mélyebben lévő jelenségek, okok, mozgatórugók feltárására, megértésére. Ehhez tudnia kell sokat és megértően hallgatni és kérdezni, főleg beszélgetni, szükség szerint egy-egy szóval, félmondatral, jelzéssel továbbgördíteni a beszélgetést. A lényeg az, hogy aki beszél, megérezze, hogy a másikat őszintén érdeklik gondoljai, bajai, gondolatai, véleménye, elképzelése. Megérti helyzetét, feszültségeit, vágyait.

A megismerésben igen nagy szerepe lehet a metakommunikációnak, a nüanszoknak, az elharapott szavaknak, a félbehagyott, illetve visszaszívott mondatoknak. (Munkám során visszatérően találkoztam a következő megnyilatkozással: „Nem akarom, hogy elvigyék tőlem a gyermeket intézetbe”, pedig nagyon is akarta, de szégyellte, lelkiismeretfurdalása miatt nyíltan nem vállalta.) A hangszín, a hangsúly, a mozdulat, a beszédet kísérő arckifejezés, fintor, taglejtés és más ösztönös megnyilvánulás közlés értékű. A családtagoktól kapott információkat fel kell dolgozni, elemezni és hasznosítani.

A szociális munkás e téren előnyös helyzetben van – ellentétben a hatóságokkal; nem egy alkalommal kell környezettanulmányt készíteni, hanem alapos, mély megismerés után, a folyamatos munka során alakíthatja ki véleményét a családról.

A család megértésének fontossága, az együttérzés azonban nem jelentheti az együtt sírást a családdal, a siránkozást, a sajnálat kifejezését, a helyzeten való közös sópánkodást. Hiszen ez csak gyengíti az amúgy is erős akarat hiányában szenvedőt, miközben a családgondozó feladata – többek között – az, hogy erőt adjon, önbizalmat erősítsen, hogy képessé tegye a családtagokat ügyeik mind önállóbb intézésére. Az igazi sajnálat a segítő tettekben nyilvánuljon meg. Az elfogadó magatartással a családtagokban a változtatni akarást, az önerők mozgósítását kell elérni, erősíteni. Egyetérttek Loránd Ferencel: „Ne a szívünkre, a vállunkra vegyük a családok gondjait!”

Nézzünk néhány szempontot a munkamódszer vonatkozásában. A szociális munkásnak a megismerés alapján meg kell határoznia, hogy mit szeretne elérni és hogyan. Van, amikor semmiféle távlati elképzelésre nincs addig szükség, amíg az élethez szükséges alapvető feltételeket meg nem teremtették. (Anyagiak, orvosi kezelés, lakhatás stb.) Mindehhez átgondoltság, tervszerűség, céltudatosság szükséges. Lényeges a szűkebb és tágabb környezetben fellelhető segítőtársak számbavétele, megnyerése. Reális célokat kell kitűzni, nem az ideális helyzetből, hanem az adott családnál várhatóan elérhetőből kiindulva, s az elért eredményeket stabilizálva, tudatosítva lehet fokozatosan, lépésről lépésre továbbhaladni. Azért hangsúlyozom ezt a céltudatosságot, mert találkoztam olyan családgondozóval is, akinek semmiféle elképzelése nem volt arról, hogyan kellene továbblépni, mit kellene tennie.

Munkáját mindig csak az események sodorták, tűzoltó munkát végzett. (Nem is törte a fejét a megoldási alternatívákon.) Minden családnál fel kell mérni, hogy az egyes családtagoknál, a gyermeknél mit lehet elérni, mi az a maximum, ami kihozható belőle (pl.: reális-e a szakmunkásképzés, vagy igen jó eredménynek számít, ha a kétéves szakiskolát elvégzi, netán ott kedvet kapva a tanuláshoz, a harmadik évet is rátéve, szakosodik). A tervszerűség, elképzeléseink legalább fejben való rögzítése semmiképpen nem jelentheti az előzetes elgondolásokhoz való ragaszkodást. Tudjam, hogy mit akarok elérni, azaz ne a tervszerűség, céltudatosság hiánya legyen az akadály a élet kínálta újabb és újabb eseményekhez, problémákhoz való alkalmazkodásnak.

A tudatos elgondolásoknak mindig együtt kell járniuk a változtatni tudással, hajlékonysággal, rugalmassággal, az új helyzethez való alkalmazkodással. Ha ezek a különböző képességek nem együtt jelentkeznek, akkor a szociális munkás merevvé, rugalmatlanná válik, saját eltervezett elgondolásainak rabjává lesz. A pozitív elképzelések túlhajtása a család akaratától, haladásától, az élet eseményeitől elszakadva a továbblépés gátjaként jelentkezik. (Például hiába tervezi el a családgyozdó, hogy időszerű lenne egy meghatározott témáról beszélgetni, ha a bejövő családtagot egészen más – előre nem látott – bajok, őt ért megpróbáltatások foglalkoztatják, vagy betérve a családhoz, látja, hogy a családfő spicces, illetve részeg. Nyilvánvaló, hogy a tervezett beszélgetést el kell halasztani. Gyors áttekintéssel a helyzethez alkalmazkodó újabb döntés szükséges.) A szociális munkás irányíthat, és kell is irányítania, de figyelemmel kell lennie az élet, az adott események parancsára!

A szociális munkásnak önmagával szemben is reálisnak és rugalmasnak kell lennie mind a magának megfogalmazott követelményekben, mind munkája értékelésében. A sok megoldandó feladatot nem lehet egyforma intenzitással végezni: szükséges a differenciálás. Saját optimális terhelése érdekében ugyanúgy fontos ez, mint a családok segítségét, nevelését szem előtt tartva. Egy-egy periódusban lehet, sőt elkerülhetetlen, hogy túlterhelten dolgozik a családgyozdó. Előfordul, hogy halmozódnak a súlyos, halaszthatatlan dolgok (egy-egy családdal egy ideig szinte naponta kell találkozni, vagy érdekükben eljárni), de ebből nem lehet rendszert csinálni. Ellenkező esetben egy idő után a szociális gyozdó nem bírja a terheket, és végül elmenekül. Másrészt a családoknak sem hasznos, ha a gyozdó helyettük végez el feladatokat: csökkenti a felelősségüket, önállótlaná teszi őket, ahelyett, hogy önbizalmukat növelve azt a tudatot erősítené bennük, hogy maguk is képesek megoldani elintézendő ügyeiket.

A segítség a szociális munka alapja, de meg kell tudni vonni a határokat, a cél érdekében is tudni kell idővel, erővel, energiával gazdálkodni. Tisztában kell lenni azzal, hogy a legjobb időbeosztás mellett is számtalan nehézséggel kell a szociális munkásnak számolnia, nagy tűrőképességre van szükség. Sikerek, eredmények és kudarcok váltják egymást: a mérleg ritkán van egyensúlyban. Akármilyen nehéz, ezt is reálisan kell szemlélni.

A kudarcok tűrése, elemzése, feldolgozása, megfelelő védekezés életbevágóan fontos ebben a hivatásban. Egy-egy kellemetlen szituáció, különösen egy hosszabb foglalkozás esetén, amikor a családgyozdó úgy érzi, hogy a tőle telhetőt lelkiismeretesen, tisztességesen megtette, és mégsem sikerült

megvalósítani, amit szeretett volna, kétségtelenül nagyon rossz érzést kelt. Kudarcnál természetes és szükséges az önvizsgálat, annak elemzése, hogy hol követett el hibát, mit lehetett volna még megkísérelni stb. A reális elemzés segíthet a hibák megtalálásában (pl. nem jól látta a család mozgatórugóit, nem jól készített elő valamit, nem kért szaksegítséget, pedig kellett volna stb.). De tudomásul kell venni azt is, hogy nem minden kudarc írható a családgondozó számlájára. Látni kell, hogy a családok megrögzött szokásaival, értékeivel szemben igen kis ellenerőt képvisel a családgondozó. Nagy a túlsúly. A családdal való első találkozásnál szokott előfordulni, hogy báránytalan a fogadtatás vagy egyenesen agresszív a hangnem. Amennyiben a családgondozó megfelelően közeledett a családhoz, biztosan nem ő az oka az agresszivitásnak. Ha kutatjuk az okokat, rövidebb vagy hosszabb idő után mindig kiderül, kinek szólt a kellemetlen fogadtatás, ki helyett kapta a családgondozó az „ütéseket”. (Hatósággal, oktatási intézmény dolgozójával, társadalmi munkatárssal stb. kapcsolatos rossz tapasztalatuk, ellenérzésük fejeződött ki, tevődött át rá, vagy éppen egy családi veszekedés közepébe, végére toppant be a családgondozó, mulasztásaik miatt támadással védekeztek stb.) Minden esetben szükséges az elemzés, a következtetések, tanulságok levonása. Egyet biztosan nem szabad tenni: megsértődni, megharagudni a családokra. Nem szükséges egyetérteni indulataikkal, de meg kell érteni őket!

Eredményes munkát a családok érdekében kizárólag a családokkal együtt lehet végezni. Ennek az említettekén kívül még igen sok feltétele van, amit csak érinteni kívánok. Elengedhetetlen a kölcsönös bizalom. A családgondozó a bizalmat munkájával, tetteivel érheti el: megbízhatóság, ígéret megőrzése, őszinteség. Mindig meg kell mondani, hogy miben és miért nem tud segíteni. Ugyancsak közölnie kell, ha nem támogatja a család valamilyen elképzelését. Tapasztalataim szerint, ha az elutasító válasz pillanatnyilag nem is népszerű, de – megfelelő indoklás után – elfogadják, ez a továbbiakban sem rontja a család és családgondozó kapcsolatát.

Törekedni kell a párhuzamos kapcsolatra, illetve csökkenteni a helyzetből adódó távolságot; emberközelbe kell kerülni. Sok mindenre meg lehet tanítani a családokat, lehet oktatni, de nem kioktatni, semmiképpen nem szabad „felülről kezelni” őket. Az utóbbit semmi sem indokolja: tőlük is sokat lehet tanulni.

A családgondozónak gyakran olyan emberekkel is kell – éppen a családok érdekében – érintkeznie, akik nem megfelelően foglalkoznak velük, lekezelik őket, tele vannak előítéletekkel. Velük is együtt kell működni a családgondozónak. Ha nem ezt tenné, akkor nem kapná meg azt a segítséget, amelyre szüksége van. Ha szíve szerint cselekedve otthagyná őket, vagy veszekedne, kiabálna, ez a magatartás a családokon, a gyerekeken csattanna. Gyakran indokolt lenne egyes pedagógusokkal vitatkozni a gyermekkel kapcsolatos magatartásuk miatt, de nem mindig lenne hasznos. Mérlegelni kell a következményeket is! Sem a hatóságokkal, sem egyes pedagógusokkal való nézeteltérés, kudarc után nem lehet lemondani az együttműködésről. Újból – más megközelítésben – meg kell kísérelni a családgondozói álláspont megértését, elfogadtatását. Mindehhez nem kevés következetesség, szívósság, küzdőképesség szükséges.

Csak néhányat említek a munka eredményességét, hatékonyságát rontó sokféle veszély közül. Ilyen a szociális munka lehetőségeinek le- vagy túlbecsülése. Egyesek azt hiszik, hogy komoly, felelősségteljes munkával a súlyos bajokon, gondokon is minden esetben tudnak segíteni. Ha mégsem sikerül, letörnek, elvesztik munkakedvüket. Nem számolnak a megfelelő feltételek, intézmények, szakemberek stb. hiányával, azzal, hogy mindez nagymértékben akadályozza a munkát. S amennyiben mindez adott lenne, akkor is szembe kell nézni azzal a kegyetlen ténnyel, hogy sem az orvos, sem más szakterület dolgozói által nem menthető meg minden ember. Mások lebecsülik azt, amire önerőből, a szűkös erőforrások ellenére is képesek, és legalább az esetek egy részében komoly, hathatós, időnként egész életre kiható támogatást tudnak nyújtani a hozzájuk fordulóknak. Mindkét végétlet leszerelő, bénító hatású.

Veszélyt jelent a családgondozásban az elfásulás, a rutinszerűen végzett munka, a változtatásra, megújulásra, új befogadására való képtelenség. (Nem összetévesztendő a szakszerűen, rutinosan végzendő ügyintézésessel, pl. rendszeres nevelési segélyre javaslat készítésével, egy főre eső jövedelem kiszámításával, igazolások mellékelésével stb., hogy az ügyintéző mielőbb döntessen.) A jól bevált módszer soha nem hat kétszer azonosan. Nem frázis, hanem alapigazság, hogy minden ügy, család – a sok hasonló vonás ellenére – más, és ezért másképpen kell hozzájuk közeledni.

Fontos, hogy a fiatalok – nagyobb elméleti felkészültségük ellenére is – nyitottak legyenek mások tapasztalatainak befogadása iránt, ezáltal néhány csalódástól megmenekülhetnek. Másrészt óvni kell őket az olyan illúzióktól, hogy a szociális munka teljes egészében megtanulható könyvekből, vagy a terepen végzett gyakorlati munka során elsajátítható. Mások módszerei nem vehetők át, nem alkalmazhatók receptszerűen. Sok mindent minden embernek magának kell kiérlelnie, kikínlódnia. S bár igaz lehet, hogy más kárán tanul az okos, de a mi területünkön leginkább mégis saját, egyre gazdagodó tapasztalatainkból, azok feldolgozásából tanulhatunk. Azzal is tisztában kell lenni, hogy a célhoz, az eredményes munkához különböző utakon lehet elérni. Ami az egyik ember egyéniségének megfelel, a másik számára átvehetetlen, mert mesterkéltté válna. Mindenki csak magát adhatja, csak a saját útján járhat. Ki több érzelmi, ki több értelmi megközelítéssel lehet eredményes.

Fel szokott merülni az a probléma is, hogy foglalkozzék-e a szociális munkás társadalmi, politikai kérdésekkel? Kicsit értetlenül szoktam ezzel kapcsolatban állni. Lehet nem foglalkozni? Szerintem elkerülhetetlen. A politika, a társadalmi változások átszövik életünket, munkánkat, erősen befolyásolják a hozzánk forduló családok mindennapi életét, gondolkodását, reagálását. Nem kell „direkt-politizálni”, de a családokkal való jó kapcsolat esetén állandóan felmerülnek olyan kérdések, problémák, amikor nem lehet, és nem szabad kitérni az állásfoglalás elől, és a kérdésekre választ kell adni. Úgy gondolom, hogy a szociális munkásnak társadalmi kérdések iránt érdeklődő embernek kell lennie, s bár az egyes családok maximális segítésére vállalkozott, a társadalmi jelenségeket, tendenciákat, a társadalmi bajok okait és a kivezető utat is ismernie kell, hogy az egyes családok problémáit ebbe

a háttérbe beágyazva tudja kezelni. Tehát akár akarja, akár nem, a család-gondozó napi munkája során beleütközik a társadalmi problémák családknál történő lecsapódásába.

Véleményem szerint olyan szociális munkásokra van szükség, akik a maguk területén a haladást, a valódi demokráciát képviselik: fellépnek mindenféle káros előítélettel, megkülönböztetéssel, emberek megalázásával, demagógiával, tekintélyuralommal stb. szemben.

Befejezésül: bár a szaktudást nagyon fontosnak tartom, de ha munkatársat kellene választanom, az emberi kvalitást tenném az első helyre. Indokom: ha egy munkatárs emberi kvalitásai jók (és nem átlagon aluli képességű), akkor ha ismeretei hiányosak is, felismeri azt, és munka közben pótolja a hiányokat. Amennyiben lelkiismeretes, akkor a munkájához pótlólagosan önképzés vagy posztgraduális képzés útján megszerzi a hiányzó tudást, mert jól, eredményesen akarja végezni munkáját, és érdekli, izgatja a megoldandó feladat. A hiányok pótolhatók, a tudás fejleszthető, viszont ezen a kötetlen munkaidejű területen lényeges, hogy olyan emberek dolgozzanak, akiknek nagy a felelősségérzetük, akikre biztosan lehet számítani.

A segítségre szoruló emberek azokat fogadják bizalmukba, akik egész valójukban hitelesek számukra, ha érzik és tudják, hogy valóban érdekli a sorsuk, megértőek, együttérzőek, jó szóval és tettel segítenek, akikre méltán vonatkoztathatók a költő sorai:

„Az ember szeme annyi,
amennyi tekintet beleívódott.
Az ember sorsa annyi,
ahány sorssal összefonódott.”

(Rab Zsuzsa)

EGYHÁZFÓRUM

a keresztény párbeszéd fóruma

Megjelenik negyedévenként 128 oldalon
Tanulmányok, elemzések, szemlék, viták
Egy szám ára 110,- Ft, egy évi előfizetés 360,- Ft
(előfizethető minden postahivatalban)

Szerkesztőség és Kiadóhivatal:

1158 Budapest, Thököly u. 74. Tel.: 1/272-24-05

E SZÁMUNK SZERZŐI

Diósi Pál – szociológus,
DIÓDATA Szociológiai Kutató és Tanácsadó Iroda

Fridli Judit – kutató, szociológus

Kádár Sári – szociális munkás

Kovács Ilona – közgazdász,
MTA Közgazdaságtudományi Intézet

Jacek Kuron – tanár
a lengyel Szolidaritás egyik volt vezetője

Mojzesné Székely Katalin – szociológus,
KLTE Szociológiai Tanszék, Debrecen

Murányi István – szociológus
KLTE Szociológiai Tanszék, Debrecen

Pelle Andrea – ügyvéd

Rácz József – pszichiáter
MTA Pszichológiai Intézet
